

# Dopad švarcsystému na daňové příjmy v České republice

*Savina Finardi – Anna Melicharová\**

## **Abstrakt:**

Článek diskutuje význam švarcsystému a jeho dopad na daňové příjmy v České republice. Vlivem nastavení daňového systému v oblasti zdaňování příjmů ze samostatné činnosti, resp. závislé činnosti dochází k tomu, že část příjmů je legálně, dle české judikatury, zdaňována v dílčím základu daně příjmy ze samostatné činnosti, ačkoliv by se mělo jednat spíše o příjmy ze závislé činnosti. Daňové příjmy fyzických osob jsou v České republice taženy zejména závislou činností, tedy příjmy ze zaměstnání. Pro analýzu byla zvolena metoda, která se zaměřuje na podíl sebezaměstnaných osob bez zaměstnanců na počtu obyvatel v produktivním věku, a to podle ekonomických odvětví NACE. Cílem článku bylo určit ekonomická odvětví, ve kterých dle dat Eurostatu může docházet k využívání švarcsystému a na základě tohoto údaje pak odhadnout ušlou daň z příjmů fyzických osob a sociální pojistné, které zatěžují příjem ze závislé činnosti. Celkový odhad takto ušlých daňových příjmů činí 14,4 mld. Kč.

**Klíčová slova:** Daňové příjmy; Švarcsystém; Daňová optimalizace.

**JEL klasifikace:** H20, H26.

## **1 Úvod**

Článek se zabývá problematikou daňové spravedlnosti, která je v daňové teorii reprezentována principem platební spravedlnosti, resp. tzv. horizontální spravedlností ve zdanění. Podle této teorie by bylo vhodné, aby dva jedinci, kteří dosahují např. stejně vysokého důchodu (příjmu), měli odvádět stejně vysokou daň z tohoto důchodu. Této problematice se více věnuje např. Kubátová (2003), Široký (2003), ze zahraničních autorů např. Jackson a Brown (2003) a Samuelson a Nordhaus (2007). Základy této teorie ovšem položil již Adam Smith ve svém Pojednání o podstatě a původu bohatství národů z roku 1776 (Smith, 2001). Reálně ovšem k této horizontální spravedlnosti málokdy dochází, protože daňové systémy, nejenom ten český, mají v oblasti zdanění příjmů jednotlivců různé dílčí parametry, které míru zdanění (efektivní daňové sazby) významně ovlivňují v jejich prospěch či neprospěch. Je samozřejmě čistě v rukou zákonodárců, jak nastaví způsob zdanění jednotlivců. V souladu s daňovou teorií by ovšem měly být vyvažovány dva

---

\* Savina Finardi; Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, katedra veřejných financí, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <savina.finardi@vse.cz>.

Anna Melicharová; <tomanova.anna94@gmail.com>.

Článek je zpracován jako výstup projektu *Veřejné finance v globalizovaném světě* evidovaného Interní grantovou agenturou VŠE pod označením VŠE IGS F1/39/2022 a institucionální podpory MŠMT IP 100040.

základní požadavky: efektivnost a spravedlnost. Tyto dva požadavky ovšem mnohdy stojí proti sobě. Proto by byla na místě, u všech parametrických změn ve zdanění příjmů jednotlivců, analýza efektivního daňového zatížení před a po změně.

Otázka tzv. daňové neutrality je v literatuře diskutována celkem hojně. Většinou se ale jedná o odhady či analýzy, které se primárně zaměřují na daň z příjmů právnických osob. I tato diskuse je ovšem cenná, protože ačkoliv se jedná o jinou entitu – právnickou osobu, a nikoliv o fyzickou osobu, tak se jedná o stejný typ příjmu, příjmy z podnikání. Kannianen a Panteghini (2008) ve své studii docházejí k závěru, že daňové neutrality není zdaleka tak často dosahováno a existuje zde tedy rozpor mezi daňovou teorií a praxí a tato skutečnost ovlivňuje ekonomické rozhodování právnických osob od fáze jejich zakládání po fázi jejich zániku. To je ovšem v rozporu s principem daňové neutrality, kterou ekonomové zdůrazňují. Daně by primárně neměly způsobovat distorze v ekonomickém chování subjektů.

Daňovou neutralitu v České republice, ale i na Slovensku významně ovlivnila daňová reforma, která zavedla pouze jednu daňovou sazbu pro fyzické osoby. Beblavý a Prousková (2010) docházejí k závěru, že zavedení tzv. rovné daně v ČR i na Slovensku vedlo k narušení daňové neutrality, resp. jedna daňová sazba nevede k daňové neutralitě a poskytuje větší daňovou výhodu pro vyšší příjmové skupiny ve srovnání se středně příjmovou skupinou obyvatel.

Ke stejným závěrům dochází i Blechová (2012) a zdůrazňuje, že systém rovné daně má výrazně regresivní daňový dopad. Původní návrh od Halla a Rabushky totiž zcela abstrahoval od zdanění dividend. Rovněž rovnou daň nepovažuje za daňově neutrální, což je dáno příjmovou strukturou ve vyspělých společnostech (silnější střední třída) a většími možnostmi diverzifikace příjmů u vyšších příjmových skupin (kapitálové příjmy, příjmy z nájmu). Na závěr konstatuje, že přijetí rovné daně by s sebou mělo přinášet i hlubší změny v celém daňovém systému, aby bylo možné eliminovat negativní důsledky tohoto způsobu zdanění. V ČR ovšem k takovým zásadním změnám v daňovém systému nedošlo.

Kritický k rovné dani je i Nečas (2006), který uvádí, že progresivita daně z příjmů fyzických osob nevede nutně ke znevýhodňování vyšších příjmových skupin obyvatelstva, ale že se jedná o logaritmické vnímání množství peněz v ekonomice. Ačkoliv se jedná o progresivní úvahu, tak ji lze v přeneseném slova smyslu použít jako argument pro udržení daňové spravedlnosti a neutrality daňového systému.

Sojková (2011) akcentuje vliv změn v daňovém systému v ČR z roku 2008 a jejich distorzní dopad na trh práce. Nebylo to ovšem pouze způsobeno zavedením lineární sazby daně z příjmů fyzických osob na úrovni 15 %, ale i štedrými paušálními výdaji pro svobodná povolání na rozmezí 40–60 % z příjmů. Tento způsob zdanění znevýhodňuje námezdně pracující jednotlivce, a naopak zvýhodňuje jednotlivce, kteří se mohou přesunout do sféry švarcsystému. Situace pak logicky vede k neochotě občanů dobrovolně se podílet na solidaritě a nákladech sociálního

systému. Neopomíjí ani oblast sociálního pojištění a výši pojistného, která je rovněž minimalizována vlivem nižších základů daně, resp. nižších vyměřovacích základů.

V literatuře se objevuje i poměrně progresivní přístup ke zdaňování příjmů korporací tzv. duálním zdaněním viz Sorensen (2005). Tento koncept vychází z předpokladu, že běžné výnosy by měly být zdaněny jako kapitálové příjmy a zbytek příjmů by měl podléhat dani z příjmů ze závislé činnosti. Je ovšem diskutabilní, zda by tento přístup bylo možné aplikovat u individuálních podnikatelů.

Nastavení daňového systému v České republice v oblasti zdaňování příjmů fyzických osob historicky vedlo k využívání tzv. švarcsystému. Smyslem švarcsystému bylo odklonit zdanění z nevýhodné závislé činnosti do samostatné činnosti. Zdanění samostatné činnosti má oproti závislé činnosti hned několik výhod. Zprv je zde možné uplatňovat výdaje, a to ať už reálné či tzv. paušální výdaje (výdaje procentem z příjmů). Dílčí základ daně tak nečiní 100 % (resp. 133,8 % do roku 2020), ale méně než 100 %. Dále je možné vykazovat i daňovou ztrátu a v neposlední řadě se liší i výpočet vyměřovacího základu u sociálního pojištění, který činí 50 % z dílčího základu daně ze samostatné činnosti. Tyto daňové faktory vedou k tomu, že zdanění samostatné činnosti je tedy pro poplatníka daňově optimálnější.

V tabulce 1 je možné vidět efektivní sazby daně pro jednotlivé druhy příjmů v České republice při různých úrovních ročních hrubých příjmů. Efektivní daňové sazby zahrnují nejenom daň z příjmů fyzických osob, ale i sociální pojištění a zohledněna je pouze základní sleva na poplatníka. Do tabulky byly zahrnuty kromě příjmů ze zaměstnání (závislá činnost) a příjmů ze samostatné činnosti (zejména se jedná o příjmy OSVČ) i příjmy z kapitálového majetku a příjmy z nájmu.

U závislé činnosti efektivní míra zdanění s růstem ročních hrubých příjmů roste, což je dáno mírou zdanění, ale rovněž i progresivní sazbou daně z příjmů fyzických osob. U samostatné činnosti dochází k většímu sblížení efektivních sazeb daně až s růstem ročních hrubých příjmů, kdy dojde k dosažení maximálního absolutního limitu paušálních výdajů a poplatníkův příjem je zdaněn progresivní sazbou daně, nikoliv pouze 15% sazbou. Příjmy z kapitálového majetku jsou v ČR typicky zdaňovány jako samostatné základy daně 15% sazbou daně. Není tedy možné uplatnit žádné výdaje, odpočty od základu daně ani slevy na dani. Příjmy z kapitálového majetku rovněž nejsou předmětem sociálního pojištění a model pracuje pouze s minimálním odvodem na veřejném zdravotním pojištění pro osobu bez zdanitelných příjmů. Příjmy z nájmu rovněž nejsou předmětem sociálního pojištění a poplatník je povinen odvést minimální platu na veřejném zdravotním pojištění jako osoba bez zdanitelných příjmů.

Vzhledem k tomu, že příjmy z činností v ČR podléhají sociálnímu pojistnému, tak se tato skutečnost musí logicky projevit na efektivních sazbách daně, které postupně rostou. Zdanění kapitálového majetku má naopak čistě regresivní průběh. U příjmů

z nájmu se s růstem ročních hrubých příjmů projeví progresivní daňová sazba u daně z příjmů fyzických osob, takže ačkoliv je míra zdanění těchto tzv. pasivních příjmů relativně nízká, postupně však narůstá.

**Tab. 1 Efektivní sazba daně pro jednotlivé druhy příjmů v ČR při různé úrovni ročních hrubých příjmů (v %)**

|                           | 432 000 Kč | 864 000 Kč | 1 296 000 Kč | 1 728 000 Kč | 2 160 000 Kč |
|---------------------------|------------|------------|--------------|--------------|--------------|
| <b>Závislá činnost</b>    | 19,56      | 22,78      | 23,85        | 24,41        | 25,03        |
| <b>Samostatná činnost</b> | 13,83      | 11,94      | 12,39        | 12,93        | 14,87        |
| <b>Kapitálový majetek</b> | 20,70      | 17,85      | 16,90        | 16,43        | 16,14        |
| <b>Nájem</b>              | 9,76       | 10,13      | 10,25        | 10,31        | 10,68        |

Zdroj: Vlastní výpočty.

Na druhé straně ovšem stojí stát a daňové příjmy veřejných rozpočtů. Tabulka 2 ilustruje vývoj daňových příjmů z daně z příjmů fyzických osob z příznání a ze závislé činnosti. Je třeba dodat, že příjmy z příznání zahrnují všechny dílčí základy daně kromě příjmů ze závislé činnosti, nejenom tedy příjmy ze samostatné činnosti. Jak je z tabulky patrné, tak daňové příjmy fyzických osob by měly v čase nominálně růst s výjimkou let, kdy došlo k ekonomickému poklesu. Od roku 2009 ovšem došlo k naprosté marginalizaci příjmů fyzických osob z příznání a tyto příjmy od roku 2009 nepřesáhly částku 10 mld. Kč. Naproti tomu inkaso ze závislé činnosti dosahuje zhruba 200 mld. Kč. Z tabulky je ovšem zřejmé, že byla samostatná činnost v minulosti zdaněna více a přinášela do veřejných rozpočtů vyšší daňové příjmy. V roce 2002 činil podíl inkasa daně z příjmů fyzických osob z příznání na inkasu ze závislé činnosti zhruba 24 %, v roce 2005 to bylo rovněž 24 %, ale v roce 2019 to bylo již jen 4,6 %.

**Tab. 2 Vývoj inkasa daně z příjmů fyzických osob z příznání a ze závislé činnosti (v mld. Kč, 2002–2020)**

| Rok  | DPFO z příznání | DPFO závislá činnost | Rok  | DPFO z příznání | DPFO závislá činnost |
|------|-----------------|----------------------|------|-----------------|----------------------|
| 2002 | 18,8            | 78,5                 | 2012 | 3,26            | 119,79               |
| 2003 | 22,13           | 94,66                | 2013 | 2,68            | 126,13               |
| 2004 | 23,2            | 101,3                | 2014 | 1,13            | 130,87               |
| 2005 | 26,58           | 110,67               | 2015 | 2,5             | 136,12               |
| 2006 | 17,85           | 111,63               | 2016 | 6,85            | 149,39               |
| 2007 | 17,0            | 126,39               | 2017 | 7,62            | 169,24               |
| 2008 | 17,75           | 115,18               | 2018 | 7,84            | 193,68               |
| 2009 | 5,56            | 111,04               | 2019 | 9,89            | 216,29               |
| 2010 | 7,99            | 111,84               | 2020 | 5,74            | 204,93               |
| 2011 | 2,94            | 119,37               |      |                 |                      |

Zdroj: ARAD (ČNB, 2020).

## 2 Metodika analýzy

Pro potřeby analýzy byla zvolena data několika států Evropské unie, s pomocí kterých byl odhadnut počet osob pracujících na švarcsystém v České republice. Mezi vybrané země patří Belgie, Portugalsko a Švédsko. Tyto státy byly zvoleny na základě velmi podobného počtu obyvatel. Dále byly zahrnuty Polsko, Slovensko, Maďarsko, Německo a Rakousko.

Data zpracovávaná v prvním kroku analýzy pocházejí z databáze Statistického úřadu Evropské unie (dále jen Eurostat). Eurostat poskytuje statistiky a ukazatele, které umožňují mezinárodní srovnávání mezi členskými státy.

Nejdříve byly zjištěny počty sebezaměstnaných bez zaměstnanců ve vybraných odvětvích v rámci jednotlivých států podle ekonomických odvětví NACE. Data byla čerpána z Národních účtů databáze Eurostat (EUROSTAT, 2021a; 2021b).

Pro potřeby této analýzy bylo uvažováno, že většina sebezaměstnaných osob patří do věkového rozmezí 15–64 let. Pro toto rozmezí se v mezinárodních statistikách používá označení produktivní věk. Spodní hranice rozpětí je určená legislativou, kdy zákon zakazuje práci dětem mladším 15 let. Horní hranice je zvolena s přihlédnutím k věkové hranici odchodu do důchodu, která se pohybuje kolem 65 let.

Za každý stát byla z databáze Eurostat shromážděna data o počtu obyvatel v produktivním věku, která byla dále použita pro přepočítání sebezaměstnaných osob bez zaměstnanců v jednotlivých odvětvích pro každý vybraný stát. Data o počtu sebezaměstnaných v kategoriích dle NACE byla přepočítána na 1000 obyvatel v produktivním věku dle následujícího vzorce.

$$\frac{\text{počet sebezaměstnaných bez zaměstnanců}}{\text{počet obyv. v produktivním věku}} \times 1000 \quad (1)$$

Za všechny státy výběru kromě České republiky byl stanoven aritmetický průměr počtu sebezaměstnaných bez zaměstnanců ve zvolených odvětvích. Pro stanovení míry variability hodnot byla použita směrodatná odchylka. Součtem aritmetického průměru a směrodatné odchylky pro jednotlivá odvětví byla určena mez pro komparaci hodnot. Výsledné hodnoty byly porovnány s daty o sebezaměstnaných bez zaměstnanců v České republice. Tam, kde počty sebezaměstnaných ve zvolených odvětvích pro Českou republiku převyšují vypočítanou hranici, lze uvažovat, že dochází k využívání švarcsystému. U odvětví, kde se švarcsystém pravděpodobně vyskytuje, byl určen rozdíl porovnávaných hodnot. Následně byl z tohoto rozdílu zpětným postupem dopočítán odhad skutečného počtu živnostníků, kteří v tuzemsku podnikají formou švarcsystému.

Následně byla odhadnuta ušlá daň u odvětví, u kterých bylo na základě analýzy odhadnut výskyt švarcsystému. Při výpočtu daně z příjmů fyzických osob byla zohledněna pouze základní sleva na poplatníka. Žádné další daňové výhody uvažovány nebyly. Zohledněna byla rovněž průměrná hrubá mzda dle odvětví.

### 3 Výsledky analýzy

Tabulka 3 odhaduje počet osob v rámci švarcsystému v jednotlivých odvětvích dle NACE (ČSÚ, 2020) a jedná se o data z roku 2018. Ve druhém sloupci je uveden odhad pro odvětví informačních a komunikačních činností. Toto odvětví je všeobecně považováno za odvětví, ve kterém se švarcsystém využívá, což vyplynulo i z naší analýzy. Jedná se o zhruba 10 tis. osob. České republice se nejvíce svými hodnotami blíží Belgie a Polsko.

**Tab. 3 Odhad osob ve švarcsystému ve vybraných odvětvích NACE (sebezaměstnaní/1 000 obyv. v produktivním věku)**

| Stát                                 | Informační a komunikační činnosti | Velkoobch., maloobch. | Peněžnictví a poj. | Činnosti v oblasti nemovit. | Staveb. | Prof., věd. a tech. činnosti |
|--------------------------------------|-----------------------------------|-----------------------|--------------------|-----------------------------|---------|------------------------------|
| <b>Belgie</b>                        | 3,4301                            | 7,7108                | 0,9330             | 0,8918                      | 8,4242  | 10,0158                      |
| <b>Německo</b>                       | 2,3821                            | 3,5442                | 1,2929             | 0,4690                      | 3,7965  | 5,7769                       |
| <b>Maďarsko</b>                      | 1,7584                            | 4,1919                | 1,1618             | 0,6594                      | 4,6628  | 4,5686                       |
| <b>Rakousko</b>                      | 2,4101                            | 3,9250                | 0,8780             | 0,6886                      | 1,8076  | 5,9219                       |
| <b>Polsko</b>                        | 3,5379                            | 9,0890                | 1,8170             | 0,7101                      | 8,1200  | 7,1050                       |
| <b>Portugalsko</b>                   | 1,4193                            | 11,2940               | N/A                | 1,6156                      | 6,9757  | 6,4019                       |
| <b>Slovensko</b>                     | 2,3475                            | 9,2835                | 2,2942             | 0,9604                      | 23,9289 | 7,5495                       |
| <b>Švédsko</b>                       | 3,1197                            | 3,7972                | 0,4727             | 0,3781                      | 5,1838  | 8,6029                       |
| <b>Aritmetický průměr</b>            | 2,5506                            | 6,6044                | 1,2642             | 0,7966                      | 7,8624  | 6,9928                       |
| <b>Směrodatná odchylka</b>           | 0,7132                            | 2,8899                | 0,5686             | 0,3583                      | 6,4217  | 1,6165                       |
| <b>Mez</b>                           | 3,2638                            | 9,4943                | 1,8328             | 1,1549                      | 14,2841 | 8,6093                       |
| <b>Česká republika</b>               | 4,6954                            | 12,0076               | 3,4307             | 2,4422                      | 19,0144 | 13,6648                      |
| <b>Rozdíl</b>                        | 1,4316                            | 2,5132                | 1,5979             | 1,2873                      | 4,7302  | 5,0555                       |
| <b>Odhad osob švarcsystém (tis.)</b> | 9,8483                            | 17,2885               | 10,9921            | 8,8553                      | 32,5394 | 34,7766                      |

Zdroj: Vlastní výpočty, EUROSTAT (2021a).

Další odhad se věnuje odvětví velkoobchodu, maloobchodu a oprav a údržby motorových vozidel. Dle dostupných dat z Eurostatu je patrné, že pozice České republiky je zcela mimo průměrné hodnoty sledovaných zemí. Celkový odhad je tak více než 17 tis. osob, které se mohou pohybovat na hraně švarcsystému. Pouze Portugalsko vykazuje velmi blízkou hodnotu České republiky a hodnota na Slovensku a v Polsku je rovněž vysoká.

Čtvrtý sloupec obsahuje odhad za odvětví peněžnictví pojišťovnictví, což je odvětví s vysokou přidanou hodnotou a rovněž s nadprůměrnými výdělky. Dle našeho odhadu by v tomto odvětví mohlo být až zhruba 11 tis. osob ve švarcsystému. Nejblíže České republice je svou hodnotou pouze Slovensko. I v tomto odvětví se

dle praxe vyskytují osoby, které svému zaměstnavateli fakturují, což je mj. dáno i vysokými výdělky. Zaměstnavatelé tak logicky ušetří zejména na sociálním pojistném, které je v České republice dlouhodobě vysoké a zvyšuje tak cenu práce pro zaměstnavatele.

V pátém sloupci je možné vidět odhad počtu osob ve švarcsystému v odvětví v oblasti nemovitostí. Lze předpokládat, že ekonomická povaha tohoto odvětví může přispívat k využívání švarcsystému. To prokazuje i náš odhad, který předpokládá, že se jedná o necelých 9 tis. osob. České republice se nejvíce přibližuje Portugalsko.

Jak ukazuje šestý sloupec, data z odvětví stavebnictví jsou značně variabilní. Česká republika se opět pohybuje vysoce nad průměrem sledovaných zemí. Odhadovaný počet osob v tomto odvětví ve švarcsystému činí 33,5 tis. Značně variabilní jsou rovněž výsledky u našich sousedních zemí, nejvyšší hodnotu má Slovensko a nejnižší Rakousko. Je rovněž třeba podotknout, že v tomto odvětví se využití švarcsystému nabízí, protože nemá typickou povahu závislé činnosti.

V odvětví profesní, vědecké a technické činnosti vykazuje Česká republika opět nejvyšší hodnoty. Povaha tohoto odvětví může opět napomáhat využívání švarcsystému. Náš odhadovaný počet osob ve švarcsystému činí necelých 38 tis. osob. Hodnoty, které jsou České republice nejbližší vykazuje Belgie a Švédsko. Lze velmi složitě odhadovat, proč zrovna tyto dvě země se České republice přiblížily nejvíce.

#### **4 Závěr**

Na základě naší analýzy byl následně proveden odhad dopadu švarcsystému na daňové příjmy v České republice (ČSSZ, 2020; ČSÚ, 2021). Kromě daně z příjmů fyzických osob bylo zahrnuto i pojistné – pojistné na veřejné zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení. Ušlá daň z příjmů fyzických osob byla odhadnuta dle průměrných výdělků v jednotlivých odvětvích (ČSÚ, 2019). Ušlé pojistné bylo spočítáno z minimálních vyměřovacích základů pro obě pojistné a příslušným procentem pojistného dle platné legislativy pro osoby samostatně výdělečně činné.

Tabulka 4 obsahuje odhad ušlé daně z příjmů fyzických osob a sociálního pojistného v České republice vlivem využívání švarcsystému na datech z roku 2018, samotný odhad je proveden pro rok 2021. Je zjevné, že jedná o hrubý odhad na základě dostupných dat. Nicméně z provedené analýzy je patrné, že v České republice existují odvětví, která vykazují nestandardní hodnoty v porovnání s jinými evropskými zeměmi. Počet sebezaměstnaných osob v dané ekonomice je samozřejmě ovlivněn různými faktory, a ne zdaleka všechny jsou ryze ekonomické. V České republice je ovšem počet sebezaměstnaných osob ovlivněn i nastavením daňového systému, resp. efektivním zdaněním závislé a samostatné činnosti.

**Tab. 4 Odhad ušlé daně z příjmů fyzických osob a sociálního pojistného u švarcsystému v České republice v roce 2021**

| Odvětví                                                                         | Odhad osob<br>švarcsystém | Odhad ušlé<br>daně (Kč) | Odhad ušlého<br>ZP (Kč) | Odhad ušlého<br>SP (Kč) |
|---------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|-------------------------|-------------------------|-------------------------|
| <b>Informační a<br/>komunikační<br/>činnosti</b>                                | 9 848                     | 945 139 755             | 282 708 604             | 305 770 001             |
| <b>Velkoobchod a<br/>maloobchod;<br/>opravy a údržba<br/>motorových vozidel</b> | 17 289                    | 818 439 860             | 496 318 954             | 536 805 193             |
| <b>Ubytování,<br/>stravování a<br/>pohostinství</b>                             | 196                       | 4 236 439               | 5 626 613               | 6 085 593               |
| <b>Doprava a<br/>skladování</b>                                                 | 572                       | 26 360 415              | 16 420 524              | 17 759 996              |
| <b>Peněžnictví a<br/>pojišťovnictví</b>                                         | 10 992                    | 1 019 959 644           | 315 549 652             | 341 289 992             |
| <b>Činnosti v oblasti<br/>nemovitostí</b>                                       | 8 855                     | 379 361 765             | 254 202 345             | 274 938 399             |
| <b>Administrativní a<br/>podpůrné činnosti</b>                                  | 2 143                     | 54 770 885              | 61 519 551              | 66 537 887              |
| <b>Stavebnictví</b>                                                             | 32 539                    | 1 399 843 970           | 934 103 906             | 1 010 301 589           |
| <b>Kulturní, zábavní a<br/>rekreační činnosti</b>                               | 4 440                     | 193 413 744             | 127 460 012             | 137 857 311             |
| <b>Profesní, vědecké a<br/>technické činnosti</b>                               | 34 777                    | 2 291 084 520           | 998 350 642             | 1 079 789 125           |
| <b>Celkem za všechna<br/>odvětví</b>                                            | <b>121 651</b>            | <b>7 132 610 997</b>    | <b>3 492 260 804</b>    | <b>3 777 135 087</b>    |

Zdroj: Vlastní výpočty, EUROSTAT (2021a).

Celkový odhad ušlé daně z příjmů fyzických osob a sociálního pojistného činí zhruba 14,4 mld. Kč, což vzhledem k současné situaci českých veřejných financí, a i s ohledem na nutnou konsolidaci českých veřejných financí v budoucnu, nelze považovat za zanedbatelnou částku. Nejedná se samozřejmě o částku, která by české veřejné finance výhradně konsolidovala. V relativním vyjádření se jedná o 4% podíl na deficitu státního rozpočtu z roku 2020, resp. 3% podíl na celkovém příjmu z daně z příjmů fyzických osob.

Mnohem důležitější je ovšem diskuse ohledně míry zdanění závislé a samostatné činnosti, ohledně nastavení paušálních výdajů, ohledně využívání švarcsystému a zda je toto z daňového pohledu akceptovatelné. Vlivem švarcsystému totiž dochází k rozevření nůžek ve zdaňování závislé a samostatné činnosti, ačkoliv povaha této činnosti je spíše závislá a měla by se tudíž zdaňovat v dílčím základu daně příjmy ze závislé činnosti.

## Literatura

BEBLAVÝ, M., PROUSKOVÁ, E., 2010. Rovná daň a zdanenie práce - Česká a slovenská skúsenosť. *Ekonomický časopis*. Roč. 58, č. 8, s. 821–837.

BLECHOVÁ, B., 2012. Progresivní nebo „rovná daň“ – ekonomické i politické dilema. *Politická ekonomie*. Roč. 60, č. 5, s. 668–678. [vid. 29. 12. 2021]. Dostupné také z: <https://polek.vse.cz/pdfs/pol/2012/05/05.pdf>. doi: 10.18267/j.polek.868.

ČNB, 2020. *Výběr dat: Státní rozpočet a daně* [online]. [vid. 11. 7. 2020]. Dostupné z: [https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY\\_PKG.VYSTUP?p\\_period=12&p\\_sort=1&p\\_des=50&p\\_sestuid=1410&p\\_uka=7%2C8&p\\_strid=ABA&p\\_od=200201&p\\_do=202110&p\\_lang=CS&p\\_format=0&p\\_decsep=%2C](https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=1&p_des=50&p_sestuid=1410&p_uka=7%2C8&p_strid=ABA&p_od=200201&p_do=202110&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C).

ČSSZ [Česká správa sociálního zabezpečení], 2020. *Počet OSVČ v ČR* [online]. [vid. 7. 12. 2020]. Dostupné z: <https://data.cssz.cz/web/otevrena-data/graf-pocet-osvc-v-cr>.

ČSÚ [Český statistický úřad], 2019. *Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy – 4. čtvrtletí 2018: Tab. 122 Počet zaměstnanců a průměrné hrubé měsíční mzdy podle CZ-NACE (fyzické osoby)* [online]. [vid. 25. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/evidencni-pocet-zamestnancu-a-jejich-mzdy-4-ctvrtleti-2018-3lj28y9f6u>.

ČSÚ [Český statistický úřad], 2020. *Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE): Vysvětlivky* [online]. [vid. 23. 4. 2021]. Dostupné z: [https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace\\_ekonomickych\\_cinnosti\\_cz\\_nace/](https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_ekonomickych_cinnosti_cz_nace/).

ČSÚ [Český statistický úřad], 2021. *Mzdy, náklady práce – časové řady: Tab. 2 Průměrná hrubá měsíční mzda podle odvětví - sekce CZ-NACE (na přepočtené počty)* [online]. [vid. 25. 4. 2021]. Dostupné z: [https://www.czso.cz/csu/czso/pmz\\_cr](https://www.czso.cz/csu/czso/pmz_cr).

EUROSTAT, 2021a. *Self-employment by sex, age and economic activity (from 2008 onwards, NACE Rev. 2) – 1000* [online]. [vid. 19. 2. 2021]. Dostupné z: <https://1url.cz/vKinq>.

EUROSTAT, 2021b. *Population by sex, age, citizenship and labour status* [vid. 19. 2. 2021]. Dostupné z: <https://1url.cz/nKoe7>.

JACKSON, P. M., BROWN, C. V., 2003. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Eurolex Bohemia.

KANNIAINEN, V., PANTEGHINI, P. M., 2008. Tax Neutrality: Illusion or Reality? The Case of Entrepreneurship. *FinanzArchiv*. Sv. 69, č. 2, s. 167–193. doi: 10.1628/001522113x666926.

KUBÁTOVÁ, K., 2003. *Daňová teorie a politika*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI.

Finardi, S., Melicharová, A.: *Dopad švarcsystému na daňové příjmy v České republice.*

NEČAS, J., 2006. Petrohradský paradox a rovná daň. *Politická ekonomie*. Roč. 54, č. 1, s. 48–55. Dostupné také z: <https://polek.vse.cz/pdfs/pol/2006/01/08.pdf>. doi: 10.18267/j.polek.546.

SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D., 2007. *Ekonomie*. 18. vyd.. Přeložil GREGOR, G. Praha: NS Svoboda.

ŠIROKÝ, J., 2003. *Daňové teorie s praktickou aplikací*. Praha: C.H. Beck.

SMITH, A., 2001. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Nové přeprac. vyd. opatřené margináliemi. Přeložil IRGL, V. Praha: Liberální institut

SOJKOVÁ, L., 2011. Deformace trhu práce prostřednictvím systému zdaňování fyzických osob. *Ekonomie a Management*. Roč. 14, č. 3, s. 6–15.

SORENSEN, P. B., 2005. Dual Income Taxation: Why and how? *FinanzArchiv*. Sv. 61, č. 4, s. 559–586. doi: 10.1628/001522105776072780.

# Impact of Svarc system on Tax Revenues in the Czech Republic

*Savina Finardi – Anna Melicharová*

**Abstract:**

The article discusses the importance of the Svarc system and its impact on tax revenues in the Czech Republic. According to Czech case law, part of the income is legally taxed in the partial tax base on income from independent activity, although it should rather be income from dependent activity. This is a main feature of the Czech tax system, and it has impact on Czech public finance. Tax revenues of individuals in the Czech Republic are driven mainly by dependent activity, i.e., income from employment. For the analysis, a method was chosen that focuses on the share of self-employed persons without employees in the working age population, according to the economic branches of NACE. The aim of the article was to identify the economic sectors in which, according to Eurostat data, the Svarc system is being overused and subsequently, the lost personal income tax and social security and health insurance from employment were estimated. The total estimate of such tax gap is CZK 14.4 billion.

**Keywords:** Tax Revenues; Svarc system; Tax Optimization.

**JEL Classification:** H20, H26.